

ارائه الگوی اخلاقی گرایش به تقلب در حسابداری با رویکرد تحلیل معادلات ساختاری

ریحانه کاشانی امین

گروه حسابداری، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی
0074496786@iau.ir

فریدون رهنمای رودپشتی

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
Dr.Rahnama@iau.ac.ir

محمدحامد خانمحمدی

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
Khanmohammadi.mh@iau.ac.ir

حسین بدیعی

گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
badiei@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۷

چکیده

با توجه به اینکه یکی از راه‌های به حداقل رساندن گرایش به تقلب حسابداران در نهادهای دولتی و خصوصی، توجه به ارزش‌های اخلاقی است؛ در این پژوهش به ارائه الگوی اخلاقی گرایش به تقلب در حسابداری با رویکرد تحلیل معادلات ساختاری پرداخته شده است. پژوهش حاضر بر حسب هدف، از نوع کاربردی و از نظر روش اجرای تحقیق، توصیفی از نوع همبستگی است و ابزار سنجش و گردآوری داده‌ها پرسشنامه است. جامعه آماری شامل کارکنان حسابداری در رده‌های مختلف (حسابدار، رئیس حسابداری، مدیر و معاون مالی) در بخش‌های مختلف (خصوصی و عمومی) و در انواع فعالیت‌ها (تولیدی، بازرگانی و خدماتی) بود که با استفاده از جدول مورگان تعداد شامل ۱۴۰ نفر انتخاب گردید. جهت تجزیه تحلیل فرضیات پژوهش از نرم افزار Smart-PLS 3 استفاده شده است. نتایج پیمایش مدل، حکایت از تأیید کامل مدل داشت. یکی از مشکلاتی که موجودیت حرفه حسابداری را به خطر انداخته و حسابداران را در سراسر دنیا نگران اعتبار و حیثیت حرفه کرده است، بحث و گرایش به تقلب و ضعف در رعایت ارزش‌های اخلاقی است. توجه به ارزش‌های اخلاقی در حرفه حسابداری تنها راه نجات از این بحران است. چرا که، اخلاق فراتر از قانون است و به ویژگی‌های فردی، مذهبی، اجتماعی، سازمانی و فرهنگی حسابداران مربوط می‌شود؛ بنابراین لازم است مدیران برای ایجاد زمینه مناسب به منظور رعایت ارزش‌های اخلاقی کوشش کرده تا اشخاص به طرز مسئولانه‌ای فعالیت کنند.

واژه‌های کلیدی: الگوی اخلاقی، گرایش به تقلب، تحلیل معادلات ساختاری.

۱- مقدمه

توسعه حرفه حسابداری که روز به روز در شرکتها و جامعه رو به رشد است، علاوه بر تاثیرات خوبی که بر جامعه می گذارد، تاثیرات منفی از جمله مشکل تقلب را نیز به همراه دارد (دن سانیا^۱، ۲۰۲۳). تقلب در حسابداری یک چالش بزرگ است که منجر به فرسایش قابل توجهی از یکپارچگی شرکت و اعتماد عمومی می شود. فعالیتهای متقلبانه طیفی از رفتارها مانند دستکاری سوابق مالی، استفاده نادرست از داراییهای شرکت و نقض استانداردهای حسابداری را در بر می گیرد. همانطور که توسط انجمن بازرسان خبره^۲ تقلب^۳ مشخص شده است، زیان مالی معمول ناشی از فعالیتهای متقلبانه در سال ۲۰۲۰ بالغ بر ۱/۵ میلیون دلار بوده است؛ بنابراین تلاش مجدانه برای محدود کردن و بازدارندگی افراد از مشارکت در تقلب حسابداری بسیار مهم است (یانری^۳، ۲۰۲۴). تقلب نوعی کلاهبرداری است که عمداً انجام می شود تا موجب زیان شود. تقلب در حسابداری به طور کلی با فساد مرتبط است. در فساد، اقدامات معمول دستکاری، ضبط و حذف اسناد است که این امر می تواند به اقتصاد کشور آسیب برساند. می توان گفت که گرایش به تقلب حسابداری نوعی گرایش به فساد است که شامل حقایق گمراه کننده، نقض قوانین یا سوء استفاده از اعتماد و حذف حقایق حیاتی است. وقوع گرایش به تقلب در حسابداری، سازمان یا موسسه را دچار زیان می کند. نشانههایی از گرایش به تقلب حسابداری را می توان از شکل سیاستها و اقدامات عمدی با هدف ارتکاب تقلب یا دستکاری اطلاعات مشاهده کرد که این اقدامات به دیگران آسیب می رساند (حرجدی، حمزه و فاطمساری^۴، ۲۰۲۲).

تقلب در حسابداری می تواند به دلایل مختلفی رخ دهد، همانطور که کرسی در قالب نظریه مثلث تقلب توضیح داده است. این نظریه بیان می کند که فساد ناشی از وجود سه عامل فشار، فرصت و توجیه است. نظریه مثلث تقلب رفتار تقلب را توضیح می دهد. افراد به دلیل فشار، فرصت و توجیه تقلب می کنند. توجیه و فشار از ویژگیهای افراد متقلب در حسابداری است که قابل مشاهده نیستند. غیرممکن است که بدانیم افراد هنگام انجام تقلب حسابداری به چه فکر می کنند. این توجیه به واسطه شکاف در یکپارچگی مدیریت و روابط بد بین مدیران و

حسابداران است. علاوه بر این، وجود فرصتها می تواند باعث شود که مرتکب آزادانه دست به تقلب بزند (فرناندیتیا و موسلیچاه^۵، ۲۰۲۰).

تاریخ چندین رویداد مهم مانند رسوایی ورلدکام^۶ و انرون^۷ را که در دهه های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ رخ داد، ثبت کرده است، که شواهد واضحی از تأثیر مخرب تقلب حسابداری در شرکتها در سطح جهانی ارائه می دهد. این پدیدهها به وضوح با اصول یکپارچگی و ارزشهای اخلاقی در گزارشگری مالی در تضاد است؛ بنابراین پایبندی به ارزشهای اخلاقی توجه زیادی را به خود جلب کرده است (وولاندیتیا، آردیانو و سستیارینی^۸، ۲۰۲۲). برخی از افراد دارای نگرش، شخصیت یا مجموعه ای از ارزشهای اخلاقی هستند که به آنها اجازه می دهد آگاهانه و عمداً مرتکب اعمال نادرست شوند. با این حال، برخی از افراد صادق نیز می توانند در محیطی که آنها را تحت فشار قرار می دهد، مرتکب تقلب شوند (پراتیوی و ستیواتی^۹، ۲۰۲۳). سوچیوا و همکاران (۲۰۱۸) حمایت می کنند که ارزشهای اخلاقی بالای کارکنان می تواند احتمال تقلب را در شرکت کاهش دهد. همچنین تحقیقات دیگری نیز به این نکته دست یافتند که ارزشهای اخلاقی به روشهای خاصی با تقلب حسابداری مرتبط هستند (پوترا و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۹؛ نوانیانوو^{۱۱}، ۲۰۱۸؛ اسمیت^{۱۲}، ۲۰۱۶؛ سیرگار و تنیو^{۱۳}، ۲۰۱۵). حسابداران حرفه ای علاوه بر هدایت استانداردهای حسابرسی باید منشور اخلاقی را نیز رعایت کنند. حسابدارانی که قوانین اخلاقی را تا حد ممکن رعایت می کنند و اجرا می کنند از رفتار غیراخلاقی اجتناب می کنند (فرناندیتیا و موسلیچاه، ۲۰۲۰؛ سو و شیم^{۱۴}، ۲۰۲۰؛ مولیا^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۷).

تاکنون پژوهشهای مختلفی جهت بررسی و شناسایی تقلب بکار گرفته شده اند؛ اما اکثر پژوهشها با استفاده از اطلاعات مالی به پیش بینی تقلب و بررسی رابطه تقلب با سایر متغیرها پرداخته اند و کمتر به ارائه الگو اخلاقی در زمینه تقلب حسابداران با رویکرد تحلیل معادلات ساختاری توجه نموده اند. با توجه به الزام نهادهای نظارتی حسابداری در کشورهای مختلف و استانداردهای حسابداری مبنی بر شناخت و ارزیابی عوامل تقلب در حسابداری تاکنون پژوهش کاملی در این زمینه و عوامل کلیدی تاثیرگذار بر آن انجام نشده است؛ بنابراین پرسش اصلی

⁹ Pratiwi & Setiyawati

¹⁰ Putra & et al

¹¹ Nwanyanwu

¹² Smith

¹³ Siregar & Tenoyo

¹⁴ Suh & Shim

¹⁵ Mulia

¹ Dan Sania

² Association of Certified Fraud Examiners

³ Yanri

⁴ Harjadi, Hamzah & Fatmasari

⁵ Fernandhytia & Muslichah

⁶ WorldCom

⁷ Enron

⁸ Wulanditya, Ardianto & Sistiyanini

پژوهش حاضر این است که الگوی اخلاقی گرایش به تقلب در حسابداری چیست؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱-۲ مبانی نظری پژوهش

۲-۱-۱-۲ اخلاق

اخلاق مطالعه استانداردهای اخلاقی است که هدف آن به وضوح و روشنی تعیین درست یا غلط بودن معیارهای اخلاقی موجود است. اخلاق چیزی است که همه تمایلات را، اعم از مطلوب و نامطلوب، مورد مطالعه قرار می‌دهد. اصطلاح «شیء» در اخلاق به کار می‌رود تا تمام اشیایی که منجر به واکنش فرد می‌شود را در بر گیرد. اخلاق علمی است که به حقوق و تکالیف اخلاقی (اخلاقیات) نسبت به آنچه خوب و ناپسند تلقی می‌شود، می‌پردازد. اخلاق همچنین ارزش‌های درست و نادرستی را که در یک گروه یا جامعه اعمال می‌شود، بررسی می‌کند. گاهی اوقات افراد با یکدیگر اخلاق متفاوتی دارند. با توجه به تعریف فوق می‌توان نتیجه گرفت که اخلاق عبارت است از مطالعه معیارهای اخلاقی که به وضوح هدف آن تعیین معیارهای اخلاقی موجود است و منجر به واکنش فرد می‌شود (پراتیوی و جنیدی^۱، ۲۰۲۳).

۲-۱-۲-۲ ارزش‌های اخلاقی

ارزش‌های اخلاقی سازمان، منعکس کننده هویت یا ارزش‌های مشترک اعضا است که به ایجاد و حفظ معیارهایی منجر شده که بین اعمال درست از نادرست تفاوت قائل می‌شود. اگرچه یک تعریف جامع از اخلاقیات وجود ندارد، اما ارزش‌های اخلاقی سازمانی، ترکیبی از ارزش‌های اخلاقی فردی و رویه‌های رسمی و غیررسمی اخلاقی سازمانی است و درون "افراد کمک می‌کنند؛ چیزی که آن‌ها دوست دارند و یا برای جامعه، ارزش‌ها به تعریف " هسته " یا " متنفر یا بی تفاوت هستند. ارزش‌ها به توضیح این مسئله که چرا مردم فداکاری می‌کنند و چیزی که آن‌ها حاضر هستند برای رسیدن به اهدافشان کنار بگذارند، کمک می‌کند. ارزش‌های اخلاقی سازمان به عنوان زیرمجموعه‌ای از فرهنگ سازمانی تعریف شده است که تأثیر متقابل چند بعدی میان سیستم‌های رسمی و غیررسمی کنترل رفتاری را نشان می‌دهد. این سیستم‌های غیررسمی شامل مجموعه‌ای از باورها، هنجارها و اقداماتی است که در درون یک سازمان مشترک است. علاوه بر این جنبه‌های غیررسمی، ارزش‌های اخلاقی سازمان، همچنین

می‌تواند از طریق سیستم‌های رسمی‌تری مانند سیستم‌های پاداش، خطمشی‌ها و رویه‌ها، نشان داده شود. هنگامی که کارکنان معتقد باشند که خطمشی‌ها و رویه‌ها توسط مدیران و دیگر افراد در سازمان با توجه به اخلاقیات پیگیری می‌شوند، آنگاه ارزش‌های اخلاقی در سازمان نهادینه می‌شود؛ به طور مثال مدیران ممکن است این ارزش‌ها را با توجه به شیوه اخلاقی مانند پاداش دادن به رفتار اخلاقی و تنبیه رفتار غیراخلاقی نشان دهند (میرزایی، پورزمانی و حیدرپور، ۱۴۰۱).

۲-۱-۳-۲ تقلب

تقلب یک عمل عمدی توسط یک یا چند نفر در مدیریت، کارمندان، یا اشخاص ثالث است. برای تضمین منافع یا سود شخصی یا تجاری تعریف می‌کند. انجمن بازرسان خبره تقلب، تقلب را به سه نوع اقدام انجام شده طبقه‌بندی می‌کند: اظهارات متقلبانه، اختلاس دارایی و فساد. کاسم و هیگسون^۲ (۲۰۱۲) بیان کردند که این سه حالت عموماً هنگام وقوع تقلب وجود دارند. اولاً، مدیریت یا سایر کارکنان مشوق‌هایی دارند یا تحت فشار هستند، که دلایلی برای تقلب ارائه می‌دهد. دوم، وضعیت واقعی - به عنوان مثال، فقدان کنترل، کنترل ناکارآمد، یا توانایی مدیریت برای نادیده گرفتن کنترل‌هایی که فرصت‌هایی برای تقلب فراهم می‌کند. سوم، افراد درگیر می‌توانند انگیزه ارتکاب تقلب را توجیه کنند (پراتیوی و ستیاواتی^۳، ۲۰۲۳).

۲-۱-۵-۱ گرایش به تقلب در حسابداری

سه نوع طبقه‌بندی در تقلب حسابداری وجود دارد، یعنی فساد، سوء استفاده از دارایی‌ها، و اظهارات نادرست یا تحریف (راجسوری و راسمینی، ۲۰۲۲). در انجمن بررسی کننده تقلب مشخص شد که بزرگترین تقلب حسابداری به دلیل سوء استفاده از دارایی رخ داده است. سوء استفاده از دارایی‌ها در شرکت یکی از فرصت‌هایی است که اغلب به عنوان تقلب مورد استفاده قرار می‌گیرد، مانند دریافت‌های نقدی، ربودن دارایی‌ها، پرداخت برای کالا یا خدمات در معاملات شبه (واکومی و حلماواتی^۴، ۲۰۲۲). گرایش به تقلب در حسابداری توجه عمومی زیادی را به خود جلب کرده است. موارد عمده تقلب شامل طرف‌هایی است که در شرکت کار می‌کنند و کارگران حرفه‌ای هستند که در زمینه‌های خود متخصص هستند. گرایش به تقلب در حسابداری باعث می‌شود داده‌ها و اطلاعات صورت‌های مالی منتشر شده توسط شرکت‌ها بسیار غیرعینی باشد و می‌تواند کاربران صورت‌های

³ Pratiwi & Setiyawati

⁴ Vacumi & Halmawati

¹ Pratiwi & Junaidi

² Kassem & Higson

۲-۲ پیشینه پژوهش

چراغی و همکاران (۱۴۰۳) پژوهشی با عنوان ارائه الگوی بهینه پیشگیری از تقلب و پولشویی در ادراک حسابرسان از گزارشگری مالی انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که ارزش‌های اخلاقی می‌توانند در شرایطی که فشار، فرصت و منطقی‌سازی، شایستگی و تکبر وجود دارد پیشگیری از تقلب و پولشویی در ادراک حسابرسان از گزارشگری مالی را تحریک می‌کند، به یک استراتژی ضد تقلب تبدیل شود. حسابرسان تمایل دارند به رفتارهای اخلاقی در طول فعالیت‌های حسابرسی پایبند باشند. خوشبخت، تائبی نقدری و حدیث زینلی (۱۴۰۱) مطالعه‌ای با هدف بررسی تأثیر دینداری بر تقلب‌های گزارشگری مالی با تأکید بر نقش میانجی اخلاق حرفه‌ای حسابداران در ایران صورت دادند. یافته‌ها موید این مطلب بود که دینداری حسابداران بر تقلب‌های گزارشگری مالی تأثیر منفی و معناداری دارد و بر اخلاق حرفه‌ای حسابداران تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین، دینداری موجب می‌گردد تا حسابداران از سطح اخلاقی بالاتری برخوردار باشند و این سطح اخلاقی بالاتر عاملی مؤثر در کاهش تقلب در گزارشگری مالی توسط حسابداران است که نشان می‌دهد اخلاق حرفه‌ای حسابداران، رابطه بین دینداری آن‌ها و تقلب‌های گزارشگری را توضیح می‌دهد. دیباکیا، شکری چشمه سبزی و مرادزاده فرد (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر آگاهی و قضاوت اخلاقی حسابداران در تمایل به گزارش تخلفات مالی با تأکید بر نقش تعدیل‌گر شدت اخلاقی درک شده پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی نشان داد که آگاهی اخلاقی تأثیر مثبت و معناداری بر قضاوت اخلاقی حسابداران دارد و شدت اخلاقی درک شده در این رابطه نقش تعدیل‌گر ایفا می‌کند. دریایی، نیکومرام و خان محمدی (۱۳۹۸) در تحقیقی تأثیر ویژگی‌های فردی بر گزارش تقلب و تخلفات به‌عنوان یک رفتار اخلاقی را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج این تحقیق حاکی از آن بود، جنسیت رابطه‌ای معنی‌دار و منفی با گزارش اخلاقی تقلب دارد. به بیان دیگر زنان در مقایسه با مردان کمتر تمایل دارند تا تقلب را در حرفه حسابرسی گزارش نمایند. همچنین شواهد تحقیق بیانگر آن بود که برداشت و درک زنان در مسئولیت فردی و عواقب عمل سؤال‌برانگیز گزارش موارد تقلب و تخلفات بیشتر از مردان در حرفه حسابرسی است. بنی‌مهد و گل‌محمدی (۱۳۹۶) در تحقیقی تأثیر جواخلاقی بر هشداردهی در مورد تقلب را میان حسابرسان شاغل در موسسات

مالی را در ارزیابی عملکرد یا حتی در تصمیم‌گیری گمراه‌کننده (سولستیواتی، سانتوسو و نوگروهو، ۲۰۲۳). در مطالعه‌ای که در رابطه با گرایش به تقلب حسابداری انجام شده است، آپریلیا و همکاران^۱ (۲۰۱۸) تأثیر کنترل داخلی، تناسب پاداش، عدم تقارن اطلاعات و مدیریت اخلاقی را بر رفتار غیراخلاقی و روند تقلب حسابداری در سال ۲۰۱۷ بررسی کردند. تعداد نمونه مورد استفاده در صنعت بانکداری ۵۰ نفر بود. متغیرهای مستقل مورد استفاده عبارت بودند از: اثربخشی کنترل داخلی، تناسب پاداش، عدم تقارن اطلاعات و اخلاق مدیریت. متغیر وابسته مورد استفاده رفتار غیراخلاقی و گرایش به تقلب حسابداری بودند. نتایج تحقیق آپریلیا و همکاران (۲۰۱۸) ثابت کرد که اثربخشی کنترل درونی، تناسب پاداش و اخلاق مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری بر رفتار غیراخلاقی و تمایلات متقلبانانه حسابداری داشت. در این میان، عدم تقارن اطلاعاتی تأثیری بر رفتارهای غیراخلاقی و گرایش به تقلب حسابداری نداشت (آپریلیا و همکاران، ۲۰۱۸).

۲-۱-۷ ارزش‌های اخلاقی و وقوع تقلب در کارکنان

اخلاق را می‌توان به‌عنوان استانداردهای توافق شده در مورد مطلوب و نامطلوب بودن و درست و نادرست بودن رفتار یک شخص، گروه یا موجودیت تعریف کرد (کرسی و همکاران، ۲۰۱۰). لاکزنیاک (۱۹۹۳) از اخلاق به‌عنوان اعمالی یاد کرد که کارکنان را بر اساس اصول اخلاقی و رفتاری هدایت می‌کند. علاوه بر این، آمبروز و همکاران^۲ (۲۰۰۸) ارزش‌های اخلاقی را به‌عنوان ارزش‌های کلی که توسط افراد و سازمان‌ها پذیرفته شده‌اند، قلمداد کردند. ارزش‌های اخلاقی تحت تأثیر آنچه رفتار درست یا نادرست است، قرار می‌گیرد. تلاش‌های تحقیقاتی متعدد نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که دارای ارزش‌های اخلاقی قوی هستند، تمایل کمتری برای مشارکت در تقلب حسابداری نشان می‌دهند. تحقیقاتی که در دانشگاه نوتردام در سال ۲۰۱۶ انجام شد، ارتباط بین ارزش‌های اخلاقی قوی و کاهش وقوع تقلب در صورت‌های مالی را نشان داد. علاوه بر این، تحقیقات ساری^۳ (۲۰۱۹) نشان داد که فرهنگ سازمانی تأثیر مخربی بر تمایل پرسنل شرکت به تقلب حسابداری دارد. علاوه بر این، کنچل و مینچیک^۴ (۲۰۲۱) به نتیجه مشابهی رسیدند، که یک همبستگی منفی بین ارزش‌های اخلاقی و گرایش به ارتکاب فعالیت‌های متقلبانانه را برجسته کردند

³ Sari

⁴ Knechel & Mintchik

¹ Aprilia et al

² Ambrose et al

فرضیات پژوهش

فرضیات این پژوهش به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

فرضیه اول: شرایط علی بر راهبردهای مرتبط با ارزش‌های اخلاقی در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه دوم: شرایط مداخله‌گر بر راهبردهای مرتبط با ارزش‌های اخلاقی در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه سوم: شرایط زمینه‌ای بر راهبردهای مرتبط با ارزش‌های اخلاقی در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه چهارم: شرایط علی بر پیامد مرتبط با ارزش‌های اخلاقی در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه پنجم: راهبردها بر پیامد مرتبط با ارزش‌های اخلاقی در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه ششم: شرایط علی بر راهبردهای مرتبط با گرایش به تقلب در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه هفتم: شرایط مداخله‌گر بر راهبردهای مرتبط با گرایش به تقلب در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه هشتم: شرایط زمینه‌ای بر راهبردهای مرتبط با گرایش به تقلب در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه نهم: شرایط علی بر پیامد مرتبط با گرایش به تقلب در حسابداری تاثیر دارد.

فرضیه دهم: راهبردها بر پیامد مرتبط با گرایش به تقلب در حسابداری تاثیر دارد.

۳- روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل کارکنان حسابداری در رده‌های مختلف (حسابدار، رئیس حسابداری، مدیر و معاون مالی) در بخش‌های مختلف (خصوصی و عمومی) و در انواع فعالیت‌ها (تولیدی، بازرگانی و خدماتی) بود. جامعه آماری در پایان سه ماهه سوم سال ۱۴۰۳ در مجموع ۲۲۰ نفر می‌باشند. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. پس از انجام هماهنگی‌های لازم تعداد ۱۴۰ نفر نمونه (بر اساس فرمول کوکران) مورد بررسی قرار گرفت و جهت تکمیل پرسشنامه انتخاب شد. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز در خصوص این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته‌ای شامل ۴۴ سؤال بسته پاسخ تدوین شد که توسط خبرگان مورد تایید واقع شد. پرسشنامه ارزش‌های اخلاقی ۲۵ سؤال را شامل می‌شد و پرسشنامه گرایش به تقلب شامل ۱۹ سؤال بود. جهت ارزیابی پاسخ‌های داده شده به هر گویه، از پاسخگویان خواسته شد تا

خصوصی حسابداری و سازمان حسابداری بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که جو اخلاقی بر هشداری و دو مولفه از سه مولفه آن تاثیرگذار است. دو مولفه‌ای که تحت تاثیر جواخلاقی قرار دارند شامل برداشت حسابرسان از مسئولیت فردی در قبال هشداری و برداشت حسابرسان از عواقب عمل هشداری در مورد تقلب بودند. سهلا و آردیان‌تو^۱ (۲۰۲۳) مطالعه‌ای با هدف بررسی گرایش به تقلب در ادراک حسابرسان خارجی انجام دادند که توسط پنج مؤلفه پنج ضلعی تقلب شامل: فشار، فرصت، دلیل تراشی، صلاحیت و خودبینی ایجاد شد. علاوه بر این، ارزش‌های اخلاقی به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌کننده برای این رابطه قرار گرفت. یافته‌ها نشان دادند فقط صلاحیت و خودبینی ارزش قابل توجهی در تأثیرگذاری بر ادراک تمایل به تقلب دارند. سایر یافته‌ها همچنین شواهدی را ارائه داد که ارزش‌های اخلاقی رابطه بین صلاحیت و خودبینی را با ادراک تمایل به تقلب تعدیل کرد. سودارمن و اصح^۲ (۲۰۱۹) پژوهشی با عنوان کشف اخلاق فردی نسبت به گرایش به تقلب حسابداری در کودوس انجام دادند. یافته‌ها نشان دادند که اخلاق فردی بر تمایل به تقلب حسابداری تأثیر می‌گذارد که با ضریب تأثیر مستقیم اخلاق فردی بر گرایش به تقلب حسابداری مدل معنی‌دار بود. پورنومو و خفید^۳ (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی اثربخشی کنترل داخلی، جبران تناسب و تبعیت از قوانین حسابداری از روندهای تقلب حسابداری از طریق رفتار غیراخلاقی پرداختند. نتایج موید این مطلب بود که کنترل داخلی موثر و پرداخت غرامت مناسب می‌توانند از رفتار غیراخلاقی که منجر به تقلب حسابداری می‌شود جلوگیری کنند. سید و همکاران^۴ (۲۰۱۷) مطالعه‌ای با عنوان ادغام ارزش‌های اخلاقی در نظریه مثلث تقلب در ارزیابی تقلب کارکنان صورت دادند. یافته‌ها نشان داد که ارزش‌های اخلاقی با تقلب کارکنان رابطه منفی داشت و دو عنصر نظریه مثلث تقلب یعنی فرصت و توجیه با تقلب در کارکنان رابطه مثبت داشت. نورلیه و انیسیکورلله^۵ (۲۰۱۷) در پژوهشی به تحلیل عوامل مؤثر بر تمایل به تقلب حسابداری پرداختند در این مطالعه رفتار غیراخلاقی به‌عنوان متغیر مداخله‌گر بود. بر اساس نتایج مطالعه می‌توان نتیجه گرفت که تمایل به تقلب حسابداری تحت تأثیر رفتار غیراخلاقی و اثربخشی کنترل داخلی بود.

⁴ Said & et al

⁵ Nurlaeliyah & Anisykurlillah

¹ Sahla & Ardianto

² Sudarman & Asih

³ Purnomo & Khafid

جدول ۱ آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۱۴۰ نفر در این پژوهش شرکت کرده‌اند. همانطور که مشاهده می‌شود در ارزش‌های اخلاقی بهترین وضعیت مربوط به پیامدها با میانگین ۲۳/۸۹۲ و انحراف استاندارد ۴/۴۶۲ است. بهترین وضعیت در گرایش به تقلب بهترین وضعیت مربوط به شرایط زمینه‌ای با میانگین ۱۸/۰۳۵ و انحراف استاندارد ۴/۳۹۸ است.

با توجه به جدول ۲ میزان کجی و کشیدگی در همه متغیرها در دو گروه بین ± 3 می‌باشد که بیانگر نرمال بودن متغیرها می‌باشد. همچنین برای همه متغیرها آماره Z از ۰/۰۵ بزرگتر است که بیانگر نرمال بودن داده‌های مربوط به این متغیرها است.

نتایج مدل اندازه‌گیری نشان داده شده در شکل ۱ نشان می‌دهد که بار عاملی در همه موارد مقداری بزرگتر از ۰/۵ است که نشان دهنده وجود همبستگی مناسب بین متغیرهای آشکار و متغیرهای پنهان مرتبط است. برای فهمیدن اینکه ضرایب استاندارد محاسبه شده معنادار است یا خیر، باید عدد معناداری محاسبه شود.

نظر خود، در مورد میزان اهمیت هر یک از گویه‌ها را با یک مقیاس بر پایه طیف پنج درجه‌ای لیکرت از بسیار کم (۱) تا بسیار زیاد (۵) رتبه‌بندی نمایند. داده‌های مطالعه با استفاده از مدل معادلات ساختاری و نرم افزار SMART PLS 3 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در پژوهش حاضر برای اندازه‌گیری پایایی ابزار پژوهش از معیار ضرایب بارهای عاملی، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ استفاده شد. همچنین برای اندازه‌گیری روایی از روش تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از میانگین واریانس استخراج شده (AVE) استفاده شد. با استفاده از مدل معادلات ساختاری، از یک طرف میزان برازش الگوی مفهومی پژوهش با داده‌ها و شاخص‌های موردنظر و از طرف دیگر فرضیه‌های پژوهش (تأثیر متغیرها بر یکدیگر) مورد اندازه‌گیری قرار گرفت.

۴- یافته‌های پژوهش

ابتدا شاخص‌های آماری مانند میانگین، انحراف استاندارد برای متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. لازم به ذکر است، تعداد افراد نمونه ۱۴۰ نفر می‌باشد.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

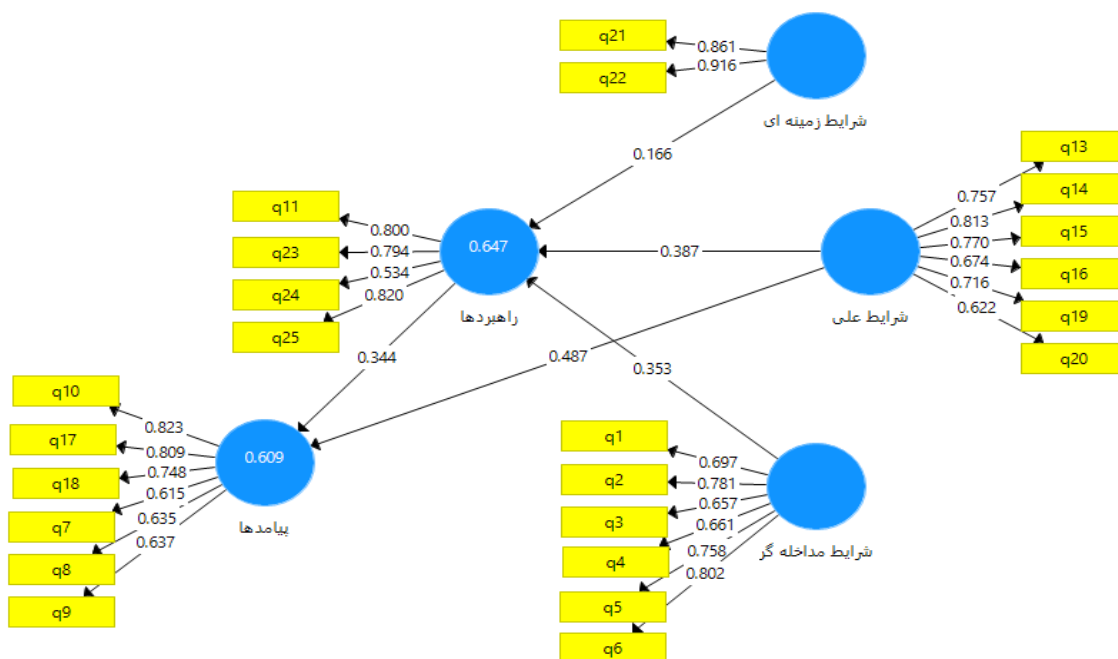
نمونه	آماره	شرایب علی	شرایب زمینه‌ای	شرایب مداخله‌گر	راهبردها	پیامدها
ارزش‌های اخلاقی	تعداد میانگین انحراف استاندارد	۱۴۰ ۲۲/۰۷۸ ۴/۱۲۱	۱۴۰ ۶/۷۶۴ ۲/۱۷۱	۱۴۰ ۲۳/۷۸۵ ۴/۵۲۱	۱۴۰ ۱۴/۹۴۲ ۳/۱۵۴	۱۴۰ ۲۳/۸۹۲ ۴/۶۴۲
گرایش به تقلب	تعداد میانگین انحراف استاندارد	۱۴۰ ۱۳/۱۹۲ ۳/۷۷۰	۱۴۰ ۱۸/۰۳۵ ۴/۳۹۸	۱۴۰ ۹/۶۵۷ ۳/۵۸۸	۱۴۰ ۱۳/۴۶۴ ۳/۸۴۸	۱۴۰ ۶/۴۳۵ ۲/۴۱۴

جدول ۲: مربوط به آزمون نرمالیت

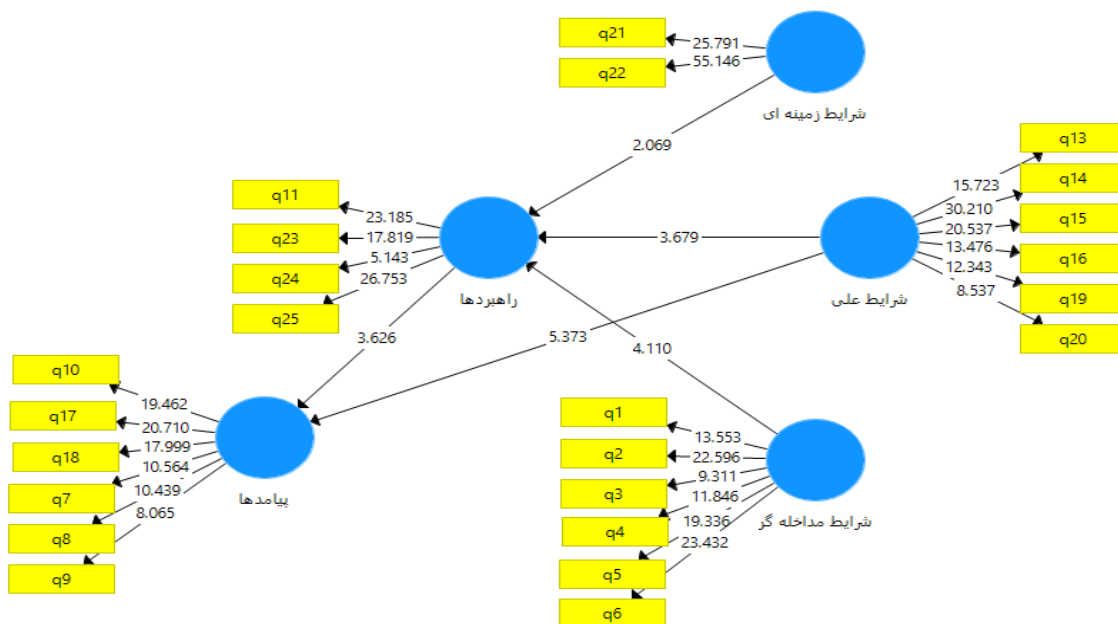
گروه‌ها	آماره	شرایب علی	شرایب زمینه‌ای	شرایب مداخله‌گر	راهبردها	پیامدها
ارزش‌های اخلاقی	K-S سطح معناداری	۰/۸۹۴ ۰/۴۰۱	۱/۷۰۳ ۰/۰۰۶	۱/۰۵۷ ۰/۲۱۴	۱/۱۴۵ ۰/۱۴۵	۱/۵۴۰ ۰/۰۱۷
	چولگی کشیدگی	-۰/۴۹۹ ۰/۳۵۹	-۰/۱۹۷ -۰/۸۲۱	-۰/۶۲۸ ۰/۳۹۰	-۰/۶۹۷ ۰/۶۳۵	-۱/۱۲۳ ۱/۹۴۷
	گرایش به تقلب	K-S سطح معناداری	۱/۴۱۵ ۰/۰۳۶	۰/۸۵۱ ۰/۴۶۴	۱/۴۷۳ ۰/۰۲۶	۱/۳۳۱ ۰/۰۵۸
چولگی کشیدگی		۰/۱۳۰ -۰/۹۸۹	-۰/۰۴۷ -۰/۷۵۴	-۰/۰۱۸ -۱/۲۵۰	۰/۰۲۰ -۱/۰۹۷	۰/۰۷۱ -۱/۲۲۷

مدل اندازه‌گیری انعکاسی مربوط به ارزش‌های اخلاقی

بر اساس نتایج مدل اندازه‌گیری ذکر شده در شکل ۲، مقدار بوت استرایپینگ (آماره t) در همه موارد از مقدار بحرانی $1/96$ بزرگتر است که نشان‌دهنده همبستگی بین متغیرهای آشکار و متغیرهای پنهان است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که هر متغیر اصلی به درستی اندازه‌گیری شده است.

شکل ۱: مدل اندازه‌گیری انعکاسی مربوط به ارزش‌های اخلاقی در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل ۲: مدل اندازه‌گیری انعکاسی مربوط به ارزش‌های اخلاقی در حالت قدر مطلق معناداری (t -value)

سنجش پایایی مربوط به ارزش های اخلاقی

پایایی در روش PLS با استفاده از ضرایب بارهای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) سنجیده می شود. این آزمون اولین آزمون مدل اندازه گیری انعکاسی است که بیان می کند سوالات یک متغیر باید به اندازه ای به هم شبیه باشند که یک بعد یا یک موضوع را به عنوان محور اندازه گیری متغیر

مورد نظر قرار دهند و سوالاتی را که این پدیده را به هم می زنند باید از مدل حذف شوند. در پژوهش حاضر همان گونه که از جدول ۳ مشخص است تمامی ضرایب نشان از مناسب بودن این معیار دارد. بارهای عاملی در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار هستند که این مطلب نشان دهنده آن است که شاخص ها (متغیرهای نشانگر)، متغیرهای مفهومی را به خوبی تبیین می کند.

جدول ۳: مربوط به آزمون همگن بودن سوالات متغیرها در مدل اندازه گیری اولیه

پيامدها	راهبردها	عوامل مداخله گر	عوامل زمينه ای	عوامل علی	از نظر ارزش های اخلاقی
				۰/۷۵۷	ویژگی های مالی
				۰/۸۱۳	حق الزحمه حسابرسی
				۰/۷۷۰	شفافیت و تقارن اطلاعاتی
				۰/۶۷۴	سیاست های سازمان
				۰/۷۱۶	پيچیدگی اطلاعات حسابداری
				۰/۶۲۲	رعایت آیین رفتار حرفه ای
		۰/۸۶۱			اندازه سازمان
		۰/۹۱۶			دانش و آگاهی مدیران
			۰/۶۹۷		دینداری
			۰/۷۸۱		هوش معنوی
			۰/۶۵۷		راستگویی و درستکاری
			۰/۶۶۱		رازداری
			۰/۷۵۸		مشارکت پذیری
			۰/۸۰۲		نگرش فرد به زندگی
	۰/۸۰۰				کاهش تضاد منافع (تعارض منافع)
	۰/۷۹۴				تقویت الگوهای نظارتی
	۰/۵۳۴				ترویج خودنظارتی
	۰/۸۲۰				توجه به کنترل داخلی
۰/۶۱۵					اطمینان بخشی به آینده
۰/۶۳۵					پایبندی به قوانین حسابداری
۰/۶۳۷					افشا و ارائه به موقع اطلاعات
۰/۸۲۳					پرهیز از فساد
۰/۸۰۹					افزایش پاسخگو بودن
۰/۷۴۸					افزایش انگیزش شغلی

آزمون های پایایی مربوط به ارزش های اخلاقی

در مورد پایایی هر یک از گویه ها، بار عاملی ۰/۵ و بیشتر هر گویه در تحلیل عاملی تأییدی نشان دهنده سازه خوب تعریف شده است. برای بررسی پایایی ترکیبی هر یک از سازه ها از ضریب CR استفاده می شود. مقادیر قابل پذیرش CR باید ۰/۷ یا بیشتر باشند. مقدار آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷ نشان دهنده پایایی

قابل قبول است. با توجه به بار عاملی، پایایی مربوط به هر یک از گویه ها تأیید شد در ادامه آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی آورده شده است. به این ترتیب دو شرط آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برقرار است و می توان در کل وضعیت مناسب پایایی مدل پژوهش را تأیید کرد.

جدول ۴: مقادیر پایایی مربوط به ارزش‌های اخلاقی

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)
شرایط علی	۰/۷۲۳	۰/۸۳۱
شرایط زمینه‌ای	۰/۷۳۸	۰/۸۸۳
شرایط مداخله‌گر	۰/۸۲۱	۰/۸۷۰
راهبردها	۰/۸۲۳	۰/۸۷۱
پیامدها	۰/۸۰۶	۰/۸۶۲

شرط چهارم: آخرین شرط تأییدی روایی، پایایی ترکیبی است که برای هر یک از عوامل برای تأیید روایی باید بزرگتر از میانگین واریانس استخراجی باشد ($CR > AVE$). در جدول ۵ به وضوح دیده می‌شود که برای تمامی متغیرهای مکنون برونزا مقدار CR از مقدار AVE بزرگتر بوده و شرط چهارم روایی نیز برقرار است. همچنین در نهایت با توجه به چهار آزمون یاد شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از روایی مناسبی برخوردار است.

جدول ۵: مقایسه پایایی ترکیبی و میانگین واریانس

استخراجی مربوط به ارزش‌های اخلاقی

شرط چهارم $CR > AVE$	شرط سوم: $AVE > 0.5$		متغیرهای مربوط به ارزش‌های اخلاقی
	پایایی ترکیبی (CR)	AVE	
مورد تأیید است	۰/۸۳۱	۰/۵۵۷	شرایط علی
مورد تأیید است	۰/۸۸۳	۰/۷۹۰	شرایط زمینه‌ای
مورد تأیید است	۰/۸۷۰	۰/۵۳۰	شرایط مداخله‌گر
مورد تأیید هست	۰/۸۷۱	۰/۵۳۱	راهبردها
مورد تأیید هست	۰/۸۶۲	۰/۵۱۳	پیامدها

مدل ساختاری مربوط به ارزش‌های اخلاقی

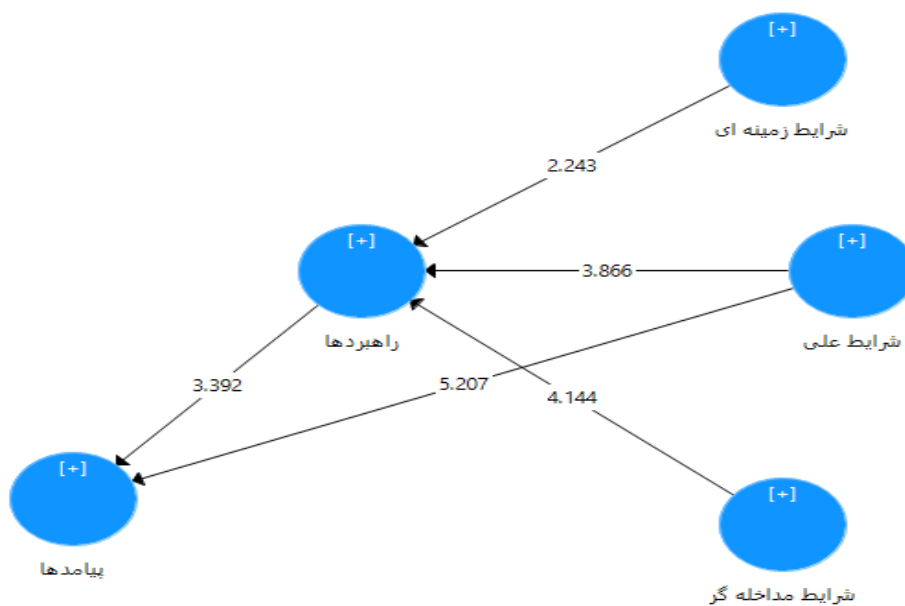
برازش مدل ساختاری: پس از بررسی برازش مدل های اندازه گیری نوبت به برازش مدل ساختاری پژوهش می‌رسد. بخش مدل ساختاری برخلاف مدل اندازه گیری، به سوالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد و تنها متغیرهای پنهان و روابط میان آن‌ها بررسی می‌شوند.

آزمون‌های روایی مربوط به ارزش‌های اخلاقی

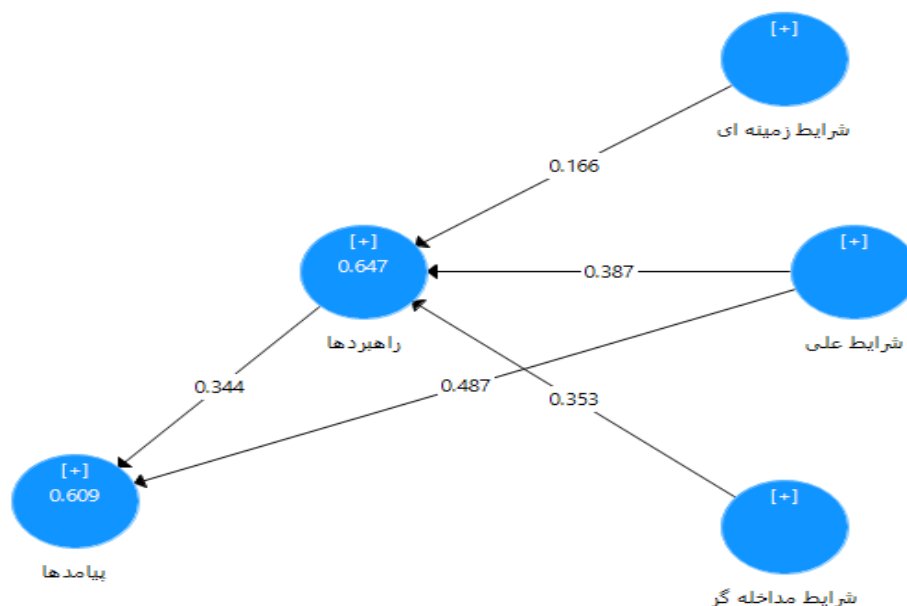
شرط اول: بارهای عاملی باید معنادار باشد. منظور از معنادار بودن کلیه بارهای عاملی سوالات، این است که مقدار قدر مطلق از t.value از ۱/۹۶ بزرگتر باشد. با توجه به شکل ۲ کلیه شاخص‌ها از ۱/۹۶ بزرگترند و با احتمال ۹۵ درصد معنادارند که پس شرط اول روایی تأیید می‌شود.

شرط دوم: بارهای عاملی بالای ۰/۵ باشد. طبق جدول ۳ جدول ضرایب عاملی که جهت همگنی سوالات درج شده است شرط دوم برقرار است و همه سوالات بار عاملی بالاتر از ۰/۵ دارند. در نتیجه شرط دوم روایی نیز تأیید می‌شود.

شرط سوم: به عنوان سومین شرط از معیار متوسط واریانس استخراج شده (AVE) استفاده شد. AVE برابر یا بالاتر از ۰/۵ روایی کافی را تضمین می‌کند. این روایی برای داده‌های تحقیق در جدول ۵ درج شده است. ملاحظه می‌شود که همه متغیرها در دامنه قابل قبول قرار دارند.

شکل ۳: مدل ساختاری درونی مربوط به ارزش‌های اخلاقی در حالت معناداری ضرایب

شکل ۴: مدل ساختاری درونی مربوط به گرایش به تقلب در حالت تخمین ضرایب استاندارد

وجود ندارد و اگر کوچکتر از ۱/۹۶ باشد، یعنی اثر منفی دارد ولی معنی‌دار است. همچنین ضرایب مسیر اگر بالای ۰/۶ باشد بدین معناست که ارتباطی قوی میان دو متغیر وجود دارد اگر بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشد، ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشد ارتباط ضعیفی وجود دارد.

آزمون فرضیات مربوط به ارزش‌های اخلاقی

آماره T (T-value) معنی‌دار بودن اثر متغیرها را بر هم نشان می‌دهد. اگر مقدار T بیشتر از ۱/۹۶ باشد، یعنی اثر مثبت وجود دارد و معنی‌دار است. اگر بین ۱/۹۶ و ۱/۹۶ باشد اثر معنی‌داری

جدول ۶: آزمون فرضیه‌های مربوط به ارزش‌های اخلاقی

فرضیه	فرضیه	ضریب مسیر	T-value	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۱	شرایط علی ← راهبردها	۰/۳۸۷	۳/۷۴۳	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۲	شرایط علی ← پیامدها	۰/۴۸۷	۴/۹۰۲	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۳	شرایط زمینه‌ای ← راهبردها	۰/۱۶۶	۲/۱۰۴	۰/۰۳۶	تأیید فرضیه
۴	شرایط مداخله‌گر ← راهبردها	۰/۳۵۳	۴/۳۱۸	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۵	راهبردها ← پیامدها	۰/۳۴۴	۳/۳۹۲	۰/۰۰۱	تأیید فرضیه

بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۴۸۷ است، شرایط علی بر پیامدها تأثیر متوسطی دارد.

۳- شرایط زمینه‌ای بر راهبردها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۲/۱۰۴ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط مداخله‌گر بر راهبردها سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با

۱- شرایط علی بر راهبردها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی برابر با ۳/۷۴۳ که بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط علی بر راهبردها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود، فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۳۸۷ است، شرایط علی بر راهبردها تأثیر متوسطی دارد.

۲- شرایط علی بر پیامدها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۴/۹۰۲ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط علی بر پیامدها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛

می‌دهد ۷۸/۹ درصد از تغییرات مربوط به راهبرد توسط شرایط علی، مداخله‌گر و زمینه‌ای قابل تبیین است و ضریب تعیین متغیر پیامدها برابر ۰/۶۱۷ است که نشان می‌دهد ۶۱/۷ درصد از تغییرات مربوط به پیامد توسط راهبردها و شرایط علی قابل تبیین است. مقادیر بدست آمده از این آزمون مثبت است که نشان دهنده کیفیت مناسب مدل ساختاری است. در مورد قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درونزا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این شاخص معرفی شده‌اند. بر این اساس قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درونزا قوی است.

جدول ۷: آزمون ضریب تعیین مربوط به ارزش‌های اخلاقی

متغیرهای پنهان درونزا	R Square
راهبردها	۰/۶۴۷
پیامدها	۰/۶۰۹

جدول ۸: کیفیت مدل ساختاری مربوط به ارزش‌های اخلاقی

	SSO	SSE	Q2 (=1-SSE/SSO)
شرایط علی	۸۴۶/۰۰۰	۸۴۶/۰۰۰	
شرایط زمینه‌ای	۲۸۲/۰۰۰	۲۸۲/۰۰۰	
شرایط مداخله‌گر	۸۴۶/۰۰۰	۸۴۶/۰۰۰	
راهبردها	۵۶۴/۰۰۰	۵۶۴/۰۰۰	۰/۳۳۷
پیامدها	۸۴۶/۰۰۰	۶۱۱/۰۳۴	۰/۲۷۸

با توجه به سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ که به عنوان مقادیر ضعیف متوسط و قوی برای قدرت پیش‌بینی مدل معرفی شده‌اند در مجموع مدل ساختاری ما از قدرت پیش‌بینی مدل بسیار قوی برخوردار است که نشان می‌دهد قدرت پیش‌بینی مدل می‌دهد.

توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۱۶۶ است؛ شرایط زمینه‌ای بر راهبردها تأثیر ضعیفی دارد.

۴- شرایط مداخله‌گر بر راهبردها تأثیر دارد: با توجه

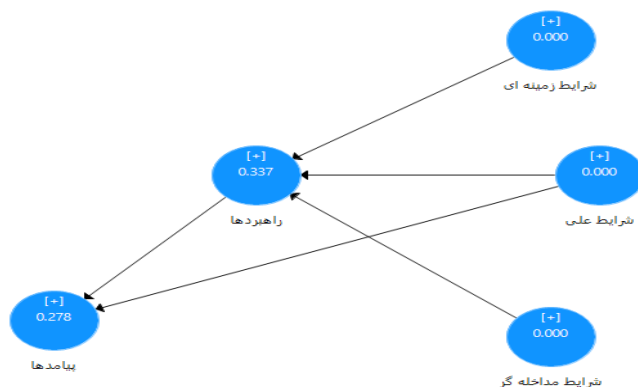
به آماره تی که برابر با ۴/۳۱۸ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط بستر بر راهبردها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۳۵۳ است، شرایط مداخله‌گر بر راهبردها تأثیر متوسطی دارد.

۵- راهبردها بر پیامدها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی

که برابر با ۳/۳۹۲ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم راهبردها بر پیامدها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۳۴۴ است، راهبردها بر پیامدها تأثیر متوسطی دارد.

آزمون کیفیت مدل ساختاری مربوط به ارزش‌های اخلاقی

هدف این شاخص بررسی توانایی مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن به روش چشم‌پوشی می‌باشد. معروف‌ترین و شناخته‌شده‌ترین معیار اندازه‌گیری این توانایی این شاخص است که بر اساس این ملاک مدل باید نشانگرهای متغیر مکنون درونزا را پیش‌بینی کند. مقادیر بدست آمده از این آزمون مثبت است که نشان دهنده کیفیت مناسب مدل ساختاری است در مورد قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درونزا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این شاخص معرفی شده‌اند بر این اساس قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درونزا قوی است. ضریب تعیین متغیر راهبردها برابر ۰/۷۸۹ است که نشان

شکل ۵: کیفیت مدل ساختاری

آزمون مدل کلی: معیار نیکویی برازش مربوط به گرایش به تقلب

یک معیار کلی برای نیکویی برازش را تننهوس و همکاران (۲۰۰۵) پیشنهاد کرده‌اند: شاخص GOF این شاخص هر دو مدل اندازه گیری و ساختاری را مدنظر قرار می‌دهد و به‌عنوان معیاری برای پیش‌بینی عملکرد کلی مدل به کار می‌رود. شاخص نیکویی برازش (GoF)، از طریق فرمول زیر محاسبه شد.

$$\begin{aligned} \text{مدل درونی} \times \text{مدل بیرونی} &= \text{GOF} \\ \text{GOF} &= \sqrt{\text{Communalities} \times R^2} \\ \text{GOF} &= \sqrt{0.584 \times 0.628} = 0.605 \end{aligned}$$

متوسط اشتراک معادل AVE هر یک از متغیرهاست که مقدار متوسط AVE متغیرها برابر ۰/۵۸۴ برآورد و در مدل قرار داده شد. همچنین متوسط R^2 تمامی متغیرهای درونزا نیز برابر ۰/۶۲۸ محاسبه شد.

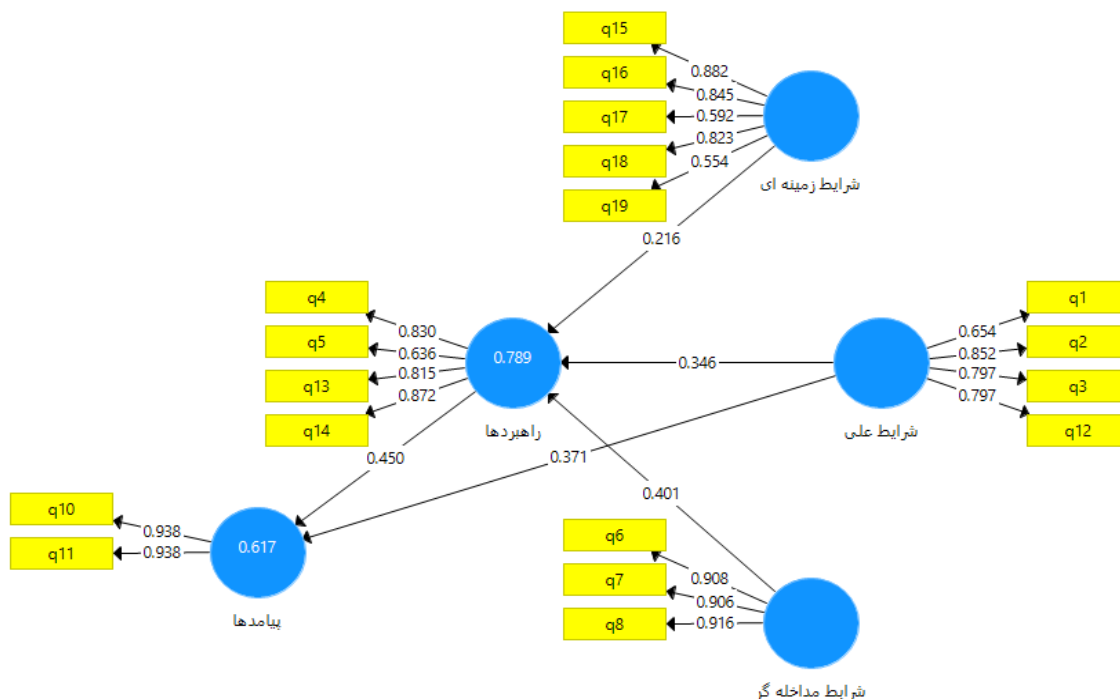
متخصصان مدلیابی ساختاری به روش PLS شاخص GOF کمتر از ۰/۱ را کوچک، بین ۰/۱ تا ۰/۲۵ را متوسط و بیش از ۰/۳۶ را

بزرگ قلمداد می‌کنند. با در نظر گرفتن این معیارها شاخص برازش مدل نمونه مورد بررسی ۰/۶۰۵ است که جزو اندازه‌های بزرگ است با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که مدل آزمون شده در نمونه مورد بررسی برازش بسیار مناسبی دارد.

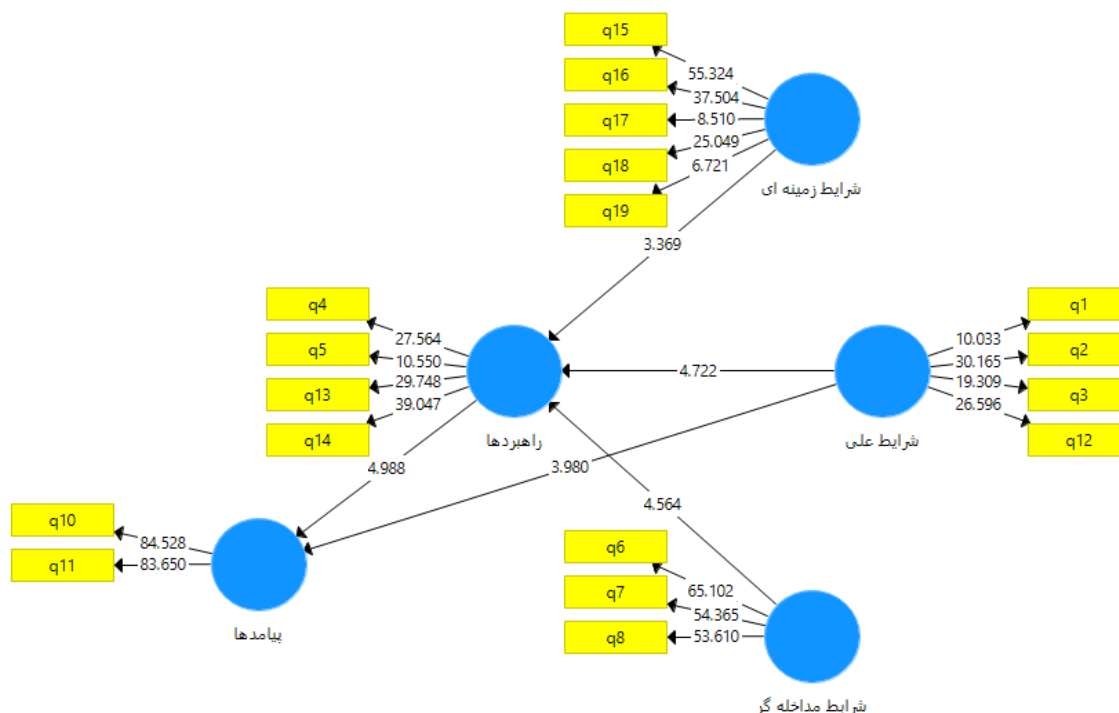
مدل اندازه‌گیری انعکاسی مربوط به گرایش به تقلب

نتایج مدل اندازه‌گیری نشان داده شده در شکل ۶ نشان می‌دهد که بار عاملی در همه موارد مقداری بزرگتر از ۰/۵ است که نشان دهنده وجود همبستگی مناسب بین متغیرهای آشکار و متغیرهای پنهان مرتبط است. برای فهمیدن اینکه ضرایب استاندارد محاسبه شده معنادار است یا خیر، باید عدد معناداری محاسبه شود.

بر اساس نتایج مدل اندازه‌گیری ذکر شده در شکل ۷، مقدار بوت استراپینگ (آماره t) در همه موارد از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بزرگتر است که نشان‌دهنده همبستگی بین متغیرهای آشکار و متغیرهای پنهان است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که هر متغیر اصلی به درستی اندازه‌گیری شده است.

شکل ۶: مدل اندازه‌گیری انعکاسی مربوط به گرایش به تقلب در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل ۷: مدل اندازه‌گیری انعکاسی مربوط به گرایش به تقلب در حالت قدر مطلق معناداری (t-value)

سنجش پایایی مربوط به گرایش به تقلب

پایایی در روش PLS با استفاده از ضرایب بارهای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) سنجیده می‌شود. این آزمون اولین آزمون مدل اندازه‌گیری انعکاسی است که بیان می‌کند سوالات یک متغیر باید به اندازه‌ای به هم شبیه باشند که یک بعد یا یک موضوع را به‌عنوان محور اندازه‌گیری متغیر

مورد نظر قرار دهند و سوالاتی را که این پدیده را به هم می‌زنند باید از مدل حذف شوند.

در پژوهش حاضر همان‌گونه که از جدول ۹ مشخص است تمامی ضرایب نشان از مناسب بودن این معیار دارد. بارهای عاملی در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار هستند که این مطلب نشان دهنده آن است که شاخص‌ها (متغیرهای نشانگر)، متغیرهای مفهومی را به خوبی تبیین می‌کند.

جدول ۹: مربوط به آزمون همگن بودن سوالات متغیرها در مدل اندازه‌گیری اولیه

	از نظر گرایش به تقلب	عوامل علی	عوامل زمینه‌ای	عوامل مداخله‌گر	راهبردها	پیامدها
Q1	استقلال	۰/۶۵۴				
Q2	دانش و آگاهی	۰/۸۵۲				
Q3	غرور و قدرت‌طلبی	۰/۷۹۷				
Q12	ایدئولوژی سیاسی	۰/۷۹۷				
Q15	بی‌طرفی کارشناس		۰/۸۸۲			
Q16	مسئولیت‌پذیری		۰/۸۴۵			
Q17	عدم وجود روش‌های کنترلی مناسب		۰/۵۹۲			
Q18	نظارت بر اخلاق حرفه‌ای		۰/۸۲۳			
Q19	معیوب بودن سیستم نظارتی		۰/۵۵۴			
Q6	شهرت حسابرسان			۰/۹۰۸		
Q7	تخصیص کمیته حسابرسان			۰/۹۰۶		
Q8	نوع موسسه حسابرسان (دولتی و خصوصی)			۰/۹۱۶		

پيامدها	راهبردها	عوامل مداخله‌گر	عوامل زمينه‌ای	عوامل علی	از نظر گرایش به تقلب
	۰/۸۳۰				توجه به ریسک‌پذیری
	۰/۶۳۶				کاهش نارضایتی شغلی
	۰/۸۱۵				اعمال حاکمیت شرکتی
	۰/۸۷۲				توجه به شایسته‌سالاری
۰/۹۳۸					آموزش اخلاق حرفه‌ای
۰/۹۳۸					صدور گواهینامه اخلاق حرفه‌ای

t.value از ۱/۹۶ بزرگتر باشد. با توجه به شکل ۷ کلیه شاخص‌ها از ۱/۹۶ بزرگترند و با احتمال ۹۵ درصد معنادارند که پس شرط اول روایی تایید می‌شود.

شرط دوم: بارهای عاملی بالای ۰/۵ باشد. طبق جدول ۶ جدول ضرایب عاملی که جهت همگنی سوالات درج شده است شرط دوم برقرار است و همه سوالات دارای بار عاملی بالاتر از ۰/۵ دارند. در نتیجه شرط دوم روایی نیز تایید می‌شود.

شرط سوم: به عنوان سومین شرط از معیار متوسط واریانس استخراج شده (AVE) استفاده شد. AVE برابر یا بالاتر از ۰/۵ روایی کافی را تضمین می‌کند. این روایی برای داده‌های تحقیق در جدول ۱۱ درج شده است. ملاحظه می‌شود که همه متغیرها در دامنه قابل قبول قرار دارند.

شرط چهارم: آخرین معیار تأییدی روایی، پایایی ترکیبی است که برای هر یک از عوامل برای تأیید روایی باید بزرگتر از میانگین واریانس استخراجی باشد (CR>AVE). در جدول ۱۱ به وضوح دیده می‌شود که برای تمامی متغیرهای مکنون برونزا مقدار CR از مقدار AVE بزرگتر بوده و شرط چهارم روایی نیز برقرار است. همچنین در نهایت با توجه به چهار آزمون یاد شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از روایی مناسبی برخوردار است.

آزمون‌های پایایی مربوط به گرایش به تقلب

در مورد پایایی هر یک از گویه‌ها، بار عاملی ۰/۵ و بیشتر هر گویه در تحلیل عاملی تأییدی نشان دهنده سازه خوب تعریف شده است. برای بررسی پایایی ترکیبی هر یک از سازه‌ها از ضریب CR استفاده می‌شود. مقادیر قابل پذیرش CR باید ۰/۷ یا بیشتر باشند. مقدار آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷ نشان دهنده پایایی قابل قبول است. با توجه به بار عاملی، پایایی مربوط به هر یک از گویه‌ها تأیید شد در ادامه آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی آورده شده است. به این ترتیب دو شرط آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برقرار است و می‌توان در کل وضعیت مناسب پایایی مدل پژوهش را تأیید کرد.

جدول ۱۰: مقادیر پایایی مربوط به گرایش به تقلب

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)
شرایط علی	۰/۷۸۲	۰/۸۵۹
شرایط زمینه‌ای	۰/۸۰۹	۰/۸۶۳
شرایط مداخله‌گر	۰/۸۹۶	۰/۹۳۵
راهبردها	۰/۸۰۰	۰/۸۷۰
پیامدها	۰/۸۶۴	۰/۹۳۶

معیارهای ارزیابی روایی مربوط به گرایش به تقلب

شرط اول: بارهای عاملی باید معنادار باشد. منظور از معنادار بودن کلیه بارهای عاملی سوالات، این است که مقدار قدر مطلق

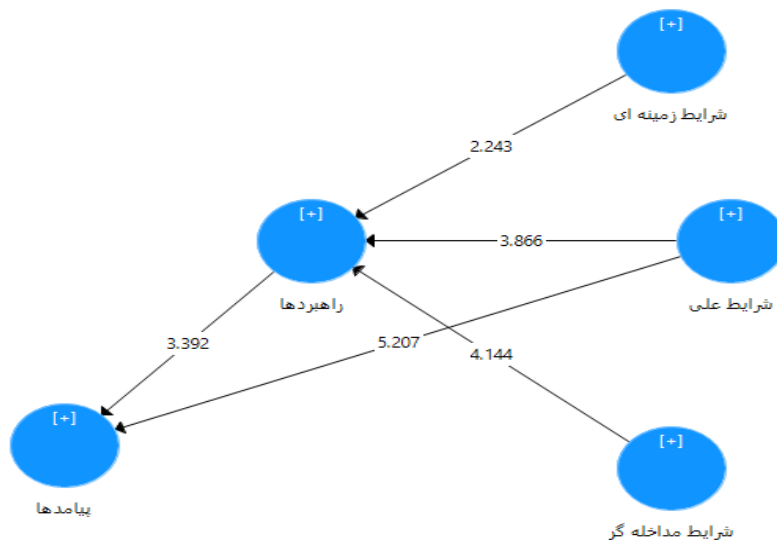
جدول ۱۱: مقایسه پایایی و میانگین واریانس استخراجی مربوط به گرایش به تقلب

شرط چهارم CR > AVE	شرط سوم: AVE > 0.5		متغیرهای مربوط گرایش به تقلب
	پایایی ترکیبی (CR)	AVE	
مورد تایید است	۰/۸۵۹	۰/۶۰۶	شرایط علی
مورد تایید است	۰/۸۶۳	۰/۵۶۵	شرایط زمینه‌ای
مورد تایید است	۰/۹۳۵	۰/۸۲۸	شرایط مداخله‌گر
مورد تایید هست	۰/۸۷۰	۰/۶۳۰	راهبردها
مورد تایید هست	۰/۹۳۶	۰/۸۸۰	پیامدها

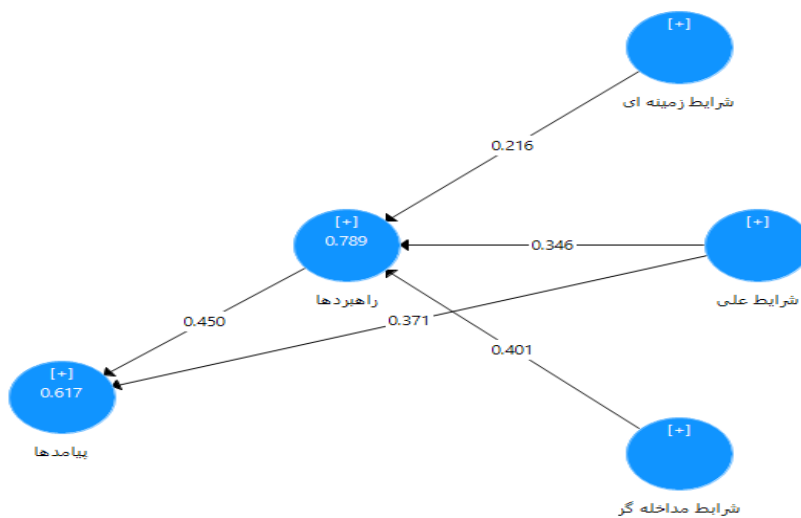
مدل ساختاری مربوط به گرایش به تقلب

برازش مدل ساختاری: پس از بررسی برازش مدل های اندازه گیری نوبت به برازش مدل ساختاری پژوهش می رسد. بخش

مدل ساختاری برخلاف مدل اندازه گیری، به سوالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد و تنها متغیرهای پنهان و روابط میان آنها بررسی می شوند.

شکل ۸: مدل ساختاری درونی مربوط به گرایش به تقلب در حالت معناداری ضرایب

شکل ۹: مدل ساختاری درونی مربوط به گرایش به تقلب در حالت تخمین ضرایب استاندارد

آزمون فرضیات مربوط به گرایش به تقلب

آماره T (T-value) معنی دار بودن اثر متغیرها را بر هم نشان می دهد. اگر مقدار T بیشتر از ۱/۹۶ باشد، یعنی اثر مثبت وجود دارد و معنی دار است. اگر بین ۱/۹۶ و ۱/۹۶ باشد اثر معنی داری وجود ندارد و اگر کوچکتر از ۱/۹۶ باشد، یعنی اثر منفی دارد ولی معنی دار است. همچنین ضرایب مسیر اگر بالای ۰/۶ باشد

بدین معناست که ارتباطی قوی میان دو متغیر وجود دارد اگر بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشد، ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشد ارتباط ضعیفی وجود دارد.

جدول ۱۲: آزمون فرضیه‌های مربوط به گرایش به تقلب

فرضیه	فرضیه	ضریب مسیر	T-value	سطح معناداری	نتیجه آزمون
۱	شرایط علی ← راهبردها	۰/۳۴۶	۴/۳۵۳	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۲	شرایط علی ← پیامدها	۰/۴۸۷	۳/۹۱۴	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۳	شرایط زمینه‌ای ← راهبردها	۰/۲۱۶	۳/۳۱۷	۰/۰۰۱	تأیید فرضیه
۴	شرایط مداخله‌گر ← راهبردها	۰/۴۰۱	۴/۰۹۴	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۵	راهبردها ← پیامدها	۰/۴۵۰	۴/۸۹۸	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه

اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۴۵۰ است، راهبردها بر پیامدها تأثیر متوسطی دارد.

آزمون کیفیت مدل ساختاری مربوط به گرایش به تقلب

هدف این شاخص بررسی توانایی مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن به روش چشم‌پوشی می‌باشد. معروف‌ترین و شناخته‌شده‌ترین معیار اندازه‌گیری این توانایی این شاخص است که بر اساس این ملاک مدل باید نشانگرهای متغیر مکنون درون‌زا را پیش‌بینی کند. مقادیر بدست آمده از این آزمون مثبت است که نشان دهنده کیفیت مناسب مدل ساختاری است در مورد قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درون‌زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این شاخص معرفی شده‌اند بر این اساس قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درون‌زا قوی است. ضریب تعیین متغیر راهبردها برابر ۰/۴۶۴ است که نشان می‌دهد ۴۶/۴ درصد از تغییرات مربوط به راهبرد توسط شرایط علی، مداخله‌گر و زمینه‌ای قابل تبیین است و ضریب تعیین متغیر پیامدها برابر ۰/۵۱۷ است که نشان می‌دهد ۵۱/۷ درصد از تغییرات مربوط به پیامد توسط راهبردها و شرایط علی قابل تبیین است. مقادیر بدست آمده از این آزمون مثبت است که نشان دهنده کیفیت مناسب مدل ساختاری است در مورد قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درون‌زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این شاخص معرفی شده‌اند. بر این اساس قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درون‌زا قوی است.

با توجه به سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ که به عنوان مقادیر ضعیف متوسط و قوی برای قدرت پیش‌بینی مدل معرفی شده‌اند، در مجموع مدل ساختاری ما از قدرت پیش‌بینی مدل بسیار قوی برخوردار است که نشان می‌دهد قدرت پیش‌بینی مدل می‌دهد.

۱- شرایط علی بر راهبردها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۴/۳۵۳ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط علی بر راهبردها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۳۴۶ است، شرایط علی بر راهبردها تأثیر متوسطی دارد.

۲- شرایط علی بر پیامدها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۳/۹۱۴ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط علی بر پیامدها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۴۸۷ است، شرایط علی بر پیامدها تأثیر متوسطی دارد.

۳- شرایط زمینه‌ای بر راهبردها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۳/۳۱۷ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط زمینه‌ای بر راهبردها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۲۱۶ است، شرایط زمینه‌ای بر راهبردها تأثیر ضعیفی دارد.

۴- شرایط مداخله‌گر بر راهبردها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۴/۰۹۴ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم شرایط مداخله‌گر بر راهبردها در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه اگر مدل تکرار شود فرضیه تأیید شود. با توجه به اینکه میزان ضریب استاندارد ۰/۴۰۱ است، شرایط مداخله‌گر بر راهبردها تأثیر متوسطی دارد.

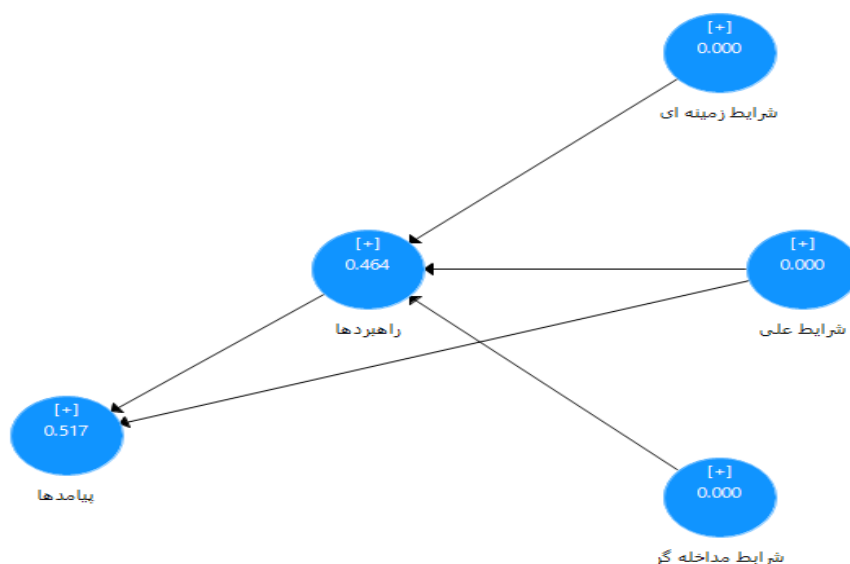
۵- راهبردها بر پیامدها تأثیر دارد: با توجه به آماره تی که برابر با ۴/۸۹۸ و بیشتر از ۱/۹۶ است، نتیجه می‌گیریم راهبردها بر پیامدها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار شده؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود در یک نمونه بزرگتر از همان جامعه

جدول ۱۳: آزمون ضریب تعیین مربوط به گرایش به تقلب

متغیرهای پنهان درونزا	R Square
راهبردها	۰/۷۸۹
پیامدها	۰/۶۱۷

جدول ۱۴: کیفیت مدل ساختاری مربوط به گرایش به تقلب

	SSO	SSE	Q2 (=1- SSE/SSO)
شرایط علی	۵۶۴/۰۰۰	۵۶۴/۰۰۰	
شرایط زمینه ای	۷۰۵/۰۰۰	۷۰۵/۰۰۰	
شرایط مداخله گر	۴۲۳/۰۰۰	۴۲۳/۰۰۰	
راهبردها	۵۶۴/۰۰۰	۳۰۲/۸۵۲	۰/۴۶۴
پیامدها	۲۸۲/۰۰۰	۱۳۶/۲۰۲	۰/۵۱۷

شکل ۱۰: کیفیت مدل ساختاری

شد. همچنین متوسط R^2 تمامی متغیرهای درونزا نیز برابر $۰/۷۰۳$ محاسبه شد.

متخصصان مدلیابی ساختاری به روش PLS شاخص GOF کمتر از $۰/۱$ را کوچک، بین $۰/۱$ تا $۰/۲۵$ را متوسط و بیش از $۰/۳۶$ را بزرگ قلمداد می‌کنند. با در نظر گرفتن این معیارها شاخص برازش مدل نمونه مورد بررسی $۰/۷۰۳$ است که جزو اندازه‌های بزرگ است. با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که مدل آزمون شده در نمونه مورد بررسی برازش بسیار مناسبی دارد.

آزمون مدل کلی: معیار نیکویی برازش مربوط به گرایش به تقلب

یک معیار کلی برای نیکویی برازش را تننهاوس و همکاران (۲۰۰۵) پیشنهاد کرده‌اند: شاخص GOF این شاخص هر دو مدل اندازه گیری و ساختاری را مدنظر قرار می‌دهد و به‌عنوان معیاری برای پیش‌بینی عملکرد کلی مدل به کار می‌رود. شاخص نیکویی برازش (GoF)، از طریق فرمول زیر محاسبه شد.

$$\begin{aligned} \text{مدل درونی} \times \text{مدل بیرونی} &= \text{GOF} \\ \text{GOF} &= \sqrt{\text{Communalities} \times R^2} \\ \text{GOF} &= \sqrt{0.701 \times 0.703} = 0.702 \end{aligned}$$

متوسط اشتراک معادل AVE هر یک از متغیرهاست که مقدار متوسط AVE متغیرها برابر $۰/۷۰۱$ برآورد و در مدل قرار داده

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر با هدف ارائه الگوی اخلاقی گرایش به تقلب در حسابداری انجام شده است. به منظور دستیابی به اهداف پیش‌روی مطالعه حاضر، از روش تحلیل معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی جهت بررسی فرضیه‌ها در یک نمونه آماری ۱۴۰ نفری استفاده گردید و ده فرضیه طرح شده تایید شدند. نهایتاً الگویی ارائه شده نشان داد که پیاده‌سازی الگوی اخلاقی گرایش به تقلب می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر موفقیت حسابداری داشته باشد. مطابق یافته‌های پژوهش، ثابت گردید که مسئولیت‌پذیری و استقلال حسابداری بر درک گرایش به تقلب تأثیر می‌گذارد. اعمال حاکمیت شرکتی یکی از شیوه‌های کاهش گرایش به تقلب در حسابداری است. نارضایتی شغلی زیاد حسابداری نیز باعث گرایش به تقلب می‌شود، حسابداری اغلب در طی تکالیف حسابداری احساس غرور و قدرت‌طلبی می‌کنند، زیرا در بسیاری از شرایط ورود حسابداری برای مشتریان ترسناک است. در نهایت، ثابت شده است که ارزش‌های اخلاقی می‌توانند در شرایطی که شایستگی و غرور و قدرت‌طلبی تمایلات تقلب را تحریک می‌کند، به یک استراتژی ضد تقلب تبدیل شود. ارزش‌های اخلاقی بالا در میان حسابداری می‌تواند از تقلب جلوگیری کند. نتایج حاصل از این مقاله با نتایج پژوهش‌های چراغی و همکاران (۱۴۰۳)، خوشبخت، تائبی نقندری و حدیث زینلی (۱۴۰۱)، دیباکیا، شگری چشمه سبزی و مرادزاده فرد (۱۴۰۰)، دریایی، نیکومرام و خان‌محمدی (۱۳۹۸)، بنی مهد و گل محمدی (۱۳۹۶)، سهلا و آردیانو (۲۰۲۳)، سودارمن و اصح (۲۰۱۹)، پورنومو و خفید (۲۰۱۷)، سید و همکاران (۲۰۱۷)، نورلیه و انیسیکورلله (۲۰۱۷) همسو است؛ بنابراین برخورد راهبردی با گرایش به تقلب ضروری به نظر می‌رسد. بسیاری از محققین بر این باورند که پیشرفت جوامع صرفاً به علم، فناوری و توسعه اقتصادی بستگی ندارد، بلکه یکی از عوامل مهم پیشرفت ملت‌ها احترام به ارزش‌های اخلاقی است (فرمینی فراهانی، رهنما و بهنام جم، ۱۳۹۲). یکی از مشکلاتی که موجودیت حرفه حسابداری را تهدید می‌کند و حسابداری را در سراسر جهان نگران شهرت و منزلت این حرفه کرده است، بحث گرایش به تقلب و بی‌توجهی به ارزش‌های اخلاقی است. توجه ویژه به ارزش‌های اخلاقی در حرفه حسابداری تنها راه برون رفت از این بحران است، زیرا اخلاق فراتر از قانون است و با ویژگی‌های فردی، مذهبی، اجتماعی، سازمانی و فرهنگی حسابداری مرتبط است (نمازی و رجب‌دری، ۱۳۹۶). بنابراین لازم است مدیران تلاش کنند تا محیطی مساعد برای رعایت ارزش‌های اخلاقی ایجاد کنند تا افراد بتوانند مسئولانه رفتار مسئولانه‌ای داشته باشند. با توجه به نقش و

اهمیت ارزش‌های اخلاقی در گرایش به تقلب، پیشنهاد می‌شود حسابداری در کار خود مسئولیت‌پذیر، رازدار، راستگو و درستکار باشند و منافع عمومی را به منافع شخصی ترجیح دهند. همچنین به قوانین حسابداری پایبند باشند. موسسات حسابداری باید فرآیند مناسب برای استخدام داشته باشند، اشخاص با صلاحیت حرفه‌ای استخدام کنند و حقوق و مزایای مناسب و معقول به آنها پرداخت کنند. موسسات حسابداری باید اخلاق حرفه‌ای را به کارکنان آموزش دهند و بر رعایت آیین رفتار حرفه‌ای آن‌ها نظارت داشته باشند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی تأثیر هر یک از مولفه‌های استخراجی در سطوح مختلف به طور جداگانه مورد پژوهش قرار گیرد و هر کدام رتبه‌بندی گردد. همچنین دیدگاه اعضای هیأت علمی و حسابداری شاغل در موسسات حسابداری بررسی و با یکدیگر مقایسه شوند. مانند هر پژوهش دیگری، این مطالعه نیز دارای محدودیت‌هایی است که باید شناسایی شده و در پژوهش‌های بعدی مورد توجه قرار گیرد. این پژوهش در بازه زمانی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ صورت گرفته و ممکن است در زمان‌های دیگر نتایج متفاوتی مشاهده گردد. تأثیر متغیرهای مداخله‌گر از جمله محافظه کاری، فقدان صراحت و بی‌حوصلگی، تمایلات و تعصبات پاسخگویان به هنگام پرکردن پرسشنامه، دشواری در هماهنگی با حسابداری، اساتید و پژوهشگران دانشگاهی از دیگر محدودیت‌های این مطالعه بوده است.

فهرست منابع

- بنی مهد، بهمن؛ گل محمدی، آرش. (۱۳۹۶). بررسی رابطه میان جو اخلاقی و هشداری در مورد تقلب از طریق مدل گزارشگری اختیاری در حرفه حسابرسی ایران. دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، ۲(۳)، ۶۱-۸۶.
- چراغی، مهدی؛ محقق، عارفه؛ زیاری، رضا و خسروانی، آرزو. (۱۴۰۳). ارائه الگوی بهینه پیشگیری از تقلب و پولشویی در ادراک حسابرسان از گزارشگری مالی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۵(۵۸)، ۴۹۵-۵۱۷.
- خوشبخت، اسماعیل؛ تائبی نقندری، امیرحسین و زینلی، حدیث. (۱۴۰۱). دینداری، اخلاق حرفه‌ای حسابداری و تقلب‌های گزارشگری مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴(۵۳)، ۲۲۳-۲۵۴.
- دریایی، مجید؛ نیکومرام، هاشم و خان محمدی، محمد حامد. (۱۳۹۸). ویژگی‌های فردی و تمایل به گزارش اخلاقی تقلب در حرفه حسابرسی. اخلاق در علوم و فناوری، ۱۴(۲)، ۱۷۷-۱۷۰.

- Oboh, C. S., & Sproat, P. (2024). Ethical ideology and fraud rationalization among future accountants in Nigeria. *Africa Journal of Management*, 10(3), 383-406.
- Pratiwi, L., & Junaidi, J. (2023). The Effect of Love of Money and Religiosity on Ethical Perceptions of Accounting Students. *The Effect of Love of Money and Religiosity on Ethical Perceptions of Accounting Students*, 12(1), 1-10.
- Pratiwi, R., & Setiyawati, H. (2023). Factors That Affect the Tendency of Accounting Fraud. *International Journal of Management Studies and Social Science Research*, 5(4), 475-481.
- Purnomo, Y., & Khafid, M. (2017). Analysis of Factors Affecting The Tendency of Accounting Fraud with The Mediation of Ethical Behavior. *Accounting Analysis Journal*, 6(2), 229-241.
- Putra, I. G. C., Saitri, P. W., & Gunadi, I. G. B. N. (2019). Accounting fraud tendency on village credit institution. *International Journal of Accounting & Finance in Asia Pasific (IJAFAP)*, 2(2).
- Rajeswari, I. A. N. A., & Rasmini, N. K. (2022). Pengendalian Internal, Asimetri Informasi, Integritas, Dan Budaya Organisasi Pada Kecurangan Akuntansi. *E-Jurnal Akuntansi*, 32, 1492-1505.
- Sahla, W. A., & Ardianto, A. (2023). Ethical values and auditors fraud tendency perception: testing of fraud pentagon theory. *Journal of Financial Crime*, 30(4), 966-982.
- Said, J., Alam, M., Ramli, M., & Rafidi, M. (2017). Integrating ethical values into fraud triangle theory in assessing employee fraud: Evidence from the Malaysian banking industry. *Journal of International Studies*, 10(2).
- Sari, I. D. (2019). Pengaruh pengendalian internal, moralitas individu dan budaya etis organisasi pada kecenderungan kecurangan akuntansi. *E-Jurnal Akuntansi Universitas Udayana*.
- Siregar, S. V., & Tenoyo, B. (2015). Fraud awareness survey of private sector in Indonesia. *Journal of Financial Crime*, 22(3), 329-346.
- Smith, J. S. (2016). Accounting Information Systems: Ethics, Fraudulent Behavior, and Preventative Measures.
- Sudarman, G. C., & Asih, P. (2019). Internal Control Toward Accounting Fraud Tendency At Whole Bmt. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 8(11), 3230-3233.
- Suh, J. B., & Shim, H. S. (2020). The effect of ethical corporate culture on anti-fraud strategies in South Korean financial companies: Mediation of whistleblowing and a sectoral comparison approach in depository institutions. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 60, 100361.
- Sulistiyawati, A. I., Santoso, A., & Nugroho, A. H. D. (2023). Determinants Of Accounting Fraud Trends With Un Ethical Behavior As Mediation. *Jurnal Akuntansi*, 27(1), 99-117.
- Tiffani, N. H., & Widodo, C. (2024). Determinants Of Accounting Fraud Tendency: The Role Of Religiosity As A Moderating Variable. *Journal of Economic, Bussines and Accounting (COSTING)*, 7(4), 8588-8596.
- دیباکیا پریا، شکری چشمه سبزی اعظم، مرادزاده فرد مهدی. (۱۴۰۰). تاثیر آگاهی و قضاوت اخلاقی حسابداران در تمایل به گزارش تخلفات مالی با تاکید بر نقش تعدیل‌گر شدت اخلاقی درک شده. *دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری*. ۶ (۱۲)، ۱۶۸-۲۱۲.
- میرزایی مختار، پورزمانی زهرا، حیدریور فرزانه. (۱۴۰۱). تأثیر هویت اجتماعی، ارزش‌های اخلاقی و ایدئولوژی‌های اخلاقی بر کیفیت صورت‌های مالی. *حسابداری مالی*. ۱۴ (۵۴)، ۱-۱۵.
- نمازی، محمد و رجب دری، حسین. (۱۳۹۶). بررسی تعامل سازه‌های الگوی توسعه پایدار اخلاق حرفه‌ای حسابداری با استفاده از فن دیمتال. *نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی*. ۹ (۲)، ۷۱-۹۰.
- Ambrose, M. L., Arnaud, A., & Schminke, M. (2008). Individual moral development and ethical climate: The influence of person-organization fit on job attitude. *Journal Business Ethics* 77(3), 323-333.
- Aprilia, N., Parhusip, L.; Asmawanti S. D. (2018). The Influence of Internal Control Effectiveness, Appropriateness of Compensation, Information Asymmetry, and Management Morality on Unethical Behavior and Tendencies of Accounting Fraud. *XX National Symposium on Accounting*, Jember, 2017.
- Dan Sania, S. (2023). Tendency of Accounting Fraud from Aspect Internal Control, Compatibility of Compensation and Individual Morality.
- Fernandhytia, F., & Muslichah, M. (2020). The effect of internal control, individual morality and ethical value on accounting fraud tendency. *Media Ekonomi Dan Manajemen*, 35(1), 112-127
- Harjadi, D., Hamzah, A., & Fatmasari, D. (2022). Factors That Affect Tendency of Accounting Fraud. *Al-Amwal: Journal Kajian Ekonomi dan Perbankan Syari'ah*, 14 (1). 64-72.
- Kassem, R., & Higson, A. (2012). The new fraud triangle model. *Journal of emerging trends in economics and management sciences*, 3(3), 191-195.
- Knechel, W. R., & Mintchik, N. (2021). Do Personal Beliefs and Values Affect an Individual's "Fraud Tolerance"? Evidence from the World Values Survey. *Journal of Business Ethics*, 177, 463-489.
- Mulia, M. H. K., Febrianto, R., & Kartika, R. (2017). Pengaruh moralitas individu dan pengendalian internal terhadap kecurangan: Sebuah studi eksperimental. *Muhammadiyah University Yogyakarta*.
- Nurlaeliyah, S., & Anisykurlillah, I. (2017). Analysis of Factors Affecting Tendency of Accounting Fraud with An Ethical Behavior As Intervening Variable. *Accounting Analysis Journal*, 6(2), 299-312.
- Nwanyanwu, L. A. (2018). Accountants' ethics and fraud control in Nigeria: the emergence of a fraud control model.

- Vacumi, N., & Halmawati, H. (2022). Pengaruh Religiusitas dan Machiavellian terhadap Kecenderungan Kecurangan Akuntansi. *Jurnal Eksplorasi Akuntansi*, 4(3), 563-573.
- Wulanditya, P., Ardianto, H., & Sistiyaning, E. (2022). Relationship Among Ethical Value And Fraud Diamond In Banking Industry During Pandemic. *International Journal of Environmental, Sustainability, and Social Science*, 3(2), 343-350.
- Yanri, A. (2024). AKHLAK Core Values Effects in the Levers of Control Framework on the Accounting Fraud Tendency. *JAK (Jurnal Akuntansi) Kajian Ilmiah Akuntansi*, 11(1), 162-179.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 16/ No. 62/ Summer 2027

Providing the ethical model of fraud tendency in accounting using a Structural equation analysis approach

Reyhaneh Kashani Amin

Department of Accounting, Emirates Branch, Islamic Azad University, Dubai, United Arab Emirates
0074496786@iau.ir

Fraydoon Rahnamay Roodposhti

Department of Accounting, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran (corresponding author)
Dr.Rahnama@iau.ac.ir

Mohammad Hamed Khanmohammadi

Department of Accounting, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran
Khanmohammadi.mh@iau.ac.ir

Hossein Badiei

Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
badiei@iau.ac.ir

Abstract

Considering that one way to minimize the tendency of accountants to commit fraud in public and private institutions is to pay attention to ethical values, this study presents an ethical model of the tendency to commit fraud in accounting using a structural equation analysis approach. The present study is of an applied type in terms of its purpose and a descriptive correlational type in terms of its research method, and the measurement and data collection tool is a questionnaire. The statistical population included accounting staff at different levels (accountant, chief accountant, manager, and financial vice president) in different sectors (private and public) and in types of activities (manufacturing, commercial, and service), which was selected using the Morgan table, consisting of 140 people. Smart-PLS 3 software was used to analyze the research hypotheses. The results of the model survey indicated complete confirmation of the model. One of the problems that has jeopardized the existence of the accounting profession and has made accountants around the world concerned about the reputation and dignity of the profession is the debate and tendency to commit fraud and the weakness in observing ethical values. Paying attention to ethical values in the accounting profession is the only way out of this crisis. Because ethics goes beyond the law and is related to the individual, religious, social, organizational, and cultural characteristics of accountants; therefore, managers need to strive to create a suitable environment for observing ethical values so that individuals can operate responsibly.

Keywords: Ethical model, Tendency to fraud, Structural equation analysis

